

SILVERSMEDER I UPPSALA

Av NILS ÅLENIOUS

På den utställning av uppsalasilver, som år 1944 arrangerades av Uppsala fabriks- och hantverksförening med bistånd av Upplands fornminnesförening, fick man för första gången möjlighet att mera ingående lära känna det uppsaliensiska silversmidets historia, dess produktion under olika tider, dess kundkrets och dess konstnärliga standard. Tyvärr tillkom utställningen något för hastigt för att inventeringen skulle kunna ge fullt tillfredsställande resultat och varade för kort tid för att det inkomna materialet skulle kunna ordentligt bearbetas, men som en första inventering hade utställningen otvivelaktigt stor betydelse.

Det finns åtskilligt som tyder på att Uppsala har haft silverhantverk redan under medeltiden. Här fanns ju en kundkrets: herremännen, de många kyrkorna och de i Uppland synnerligen talrika sockengillena. Men Gustaf Vasas reduktion av kyrkogods träffade hårt i första hand gillena, i andra hand kyrkorna, och dessutom ha många medeltida silverpjäser blivit — som det heter i inskriptionerna — »omgjorda och förbättrade», d. v. s. nedsmälta. Några säkra slutsatser tillåter ej det bevarade medeltida materialet. Vissa arbeten från medeltidens slut skulle man kunna antaga vara tillverkade här, t. ex. Ärentunakalken. Till typen återgår den på domkyrkans här stilbildande franska 1300-talskalk, som f. ö. efterbildades ännu på 1600-talet. Den har sexpassformad fot med graverade figurframställningar och nod med sex utsprång på vilka stå bokstäverna J h e s u s.

I varje fall hade Uppsala silversmeder under 1500-talet. Gustav Vasa sysselsätter flere av dem på »vår gård Upsala», under slutet av seklet hade de eget ämbete och de nio mäs-

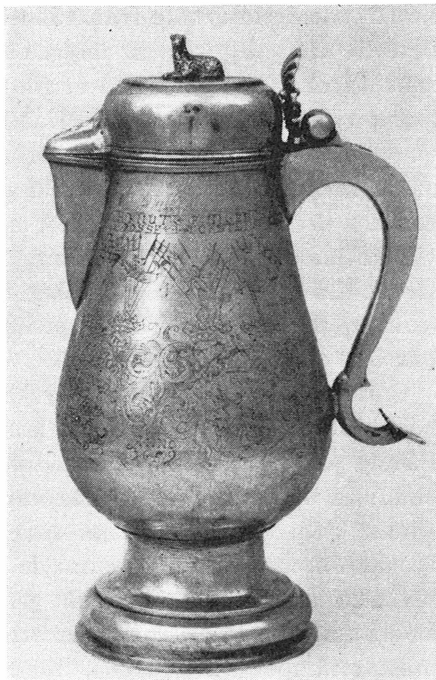

Bild 1. Vinkanna, skänkt till Dalby kyrka 1659, troligen arbete av okänd uppsalamästare.

tarna med sina gesäller ha tydligen fött sig väl: en av mästarna, Lars Eriksson Store, ägde t. o. m. hus vid Storkyrkobrinken i Stockholm. Vart ha deras många arbeten tagit vägen? I kyrkorna runt Uppsala finnas måhända några av deras mästerverk bevarade. Man är frestad att se ett dylikt arbete i foten till Skuttunge kyrkas kalk, som har sex utåt rundade fält med mindre, spetsvinkliga fält mellan dem och fälten fyllda med genombrutet bladverk. Den samtida patenen har i botten graverad framställning av Kristus som smärtor-nas man, omgiven av pinoredskapen. Kalken är ett utmärkt vackert arbete; ett enklare är Hospitalskyrkans i Uppsala kalk (nu på Ulleråkers sjukhus) med inskriptionen »Beder Got ffor Oloff Person ok hans hustr Anna». Den har fot och nod av den förut nämnda medeltida typen och sexsidigt graverat

skaft. Att detta arbete från 1500-talets senare del skulle vara beställt utom Uppsala är högst osannolikt. Ett ännu enklare arbete från 1500-talets slut är foten till Västlands kalk, publicerad av O. Källström i UPPLAND 1944. Att det här rör sig om ett särdeles enkelt provinsarbete är tydligt; fråga är däremot huruvida den inslagna stämpeln verkligen är riksäpplet, som av allt att döma inte dyker upp som stadsstämpel förrän vid mitten av 1600-talet. Stämpeln består av en ring med ett streck över; någon förbindelse mellan ringen och strecket finns ej, och stämpeln är djupt inslagen. Tydligt rör det sig här om en mästarstämpel.

Under en tid av 1600-talet tycks produktionen gå ner, mästarna blevo för få och ämbetet kom att lyda under Stockholm. På ett par pjäser från Dalby, en vinkanna (bild 1) och en oblatask, donerade 1659, förekommer en stämpel i form av en sluten, hög, treflikig krona, som helt skiljer sig från de av Stockholm använda kronorna: de äro alla öppna. Särskilt den sexkantiga oblatasken med sin graverade blomranka på locket är ett utsökt arbete. Stämpeln avbildas av Upmark som okänd mästarstämpel (n:r 6706), men kan mycket väl vara en Uppsalastämpel.

Ungefär samtidigt med dessa pjäser dyka de första stadsstämplarna med riksäpplet upp. I samma donation som vinkannen och oblatasken i Dalby ingår en kalk, synbarligen gjord av en annan mästare. Den har en rund fot med bård i drivet arbete; det urnformade skaftet är också drivet. Här finns en mästarstämpel, GM, som delvis är slagen över en annan stämpel, där en ring skymtar: det är troligen riksäpplet. Och samtidigt få vi flera pjäser tydligt stämplade med riksäpplet.

Dessförinnan veta vi inte mycket om de uppsaliensiska 1600-talsmästarnas arbeten. I den Bielkeska donationen 1632 till Uppsala domkyrka ingå emellertid ett antal pjäser, som tilldraga sig särskilt intresse i detta sammanhang. Det är ett par utomordentligt praktfulla, drivna och ciselerade kandelabrar, domkyrkans största, vidare vinkanna, kalk och oblatask. På alla dessa pjäser förekommer samma stämpel, två blom-

Bild 2. H. K. H. Kronprinsen och museumsdirektör Slomann, Köpenhamn, granska domkyrkans äldsta paten. Genom museumsdirektör Slomanns expertis blev det klart, att patenen utgått från samma franska verkstad som kalken. T. v. intendent Alenius.

stjälkar (Upmark n:r 6705). Denna stämpel fann man under utställningen också på ett oblatskrin från Harbo. Det har liksom domkyrkans oblatskrin formen av en tidig renässanskista, och står på fyra sammantryckt päronformade fötter. På lockets upphöjda klack finns en gravering av Kristus på korset i landskap, på sidorna graverade hörnkolonner. Nyckelhålet har — vilket troligen inte har någon betydelse — formen av ett upp- och nedvänt riksäpple.

Mästaren med två blomstjälkar är förutom från Uppland känd från ett område i Småland. Att man i Uppsala denna tid beställt silverpjäser från Småland är naturligtvis i hög grad osannolikt. Man kan sålunda göra det antagandet att guldsmeden varit bosatt i Uppsala omkr. 1632, och senare eller tidigare verkat i Jönköping. Harboskrinet styrker detta

antagande; även senare under 1600-talet köper Harbo kyrka silver i Uppsala.

Den till donationen hörande kalken är liksom kandelabrarna ett arbete av mycket hög klass. Den sexpassformade foten övergår i ett sexkantigt skaft med en rund, starkt sammantryckt nod i drivet arbete, försedd med sex rombformade små utsprång. Foten har en synnerligen rik och vackert tecknad renässansgravyr med vapen.

Den intressantaste pjäsen är emellertid vinkannen. Den är päronformad på låg fot och har en egendomligt lös, man frestas säga säckartad form samt en mycket sparsam graverad dekor. Det buktiga locket övergår utan listverk direkt i kannans tjocka hals. Pjäsen gör ett ytterst säreget intryck och kan knappast vara tillverkad i Stockholm; i varje fall skiljer den sig starkt från samtida stockholmsarbeten.

Vid sitt besök på silverutställningen gav H. K. H. Kronprinsen en såvitt man kan förstå fullt hållbar förklaring på den särregna utformningen. Han påpekade kannans slående likhet med under 30-åriga krigets tid använda vinkannor av läder, som han sett i England. Nu är att märka att vinkannen under denna tid icke ännu hunnit få någon allmänt godtagen form. När silversmeden ställdes inför uppgiften att göra en stor vinkanna till domkyrkan, formade han den efter de läderkannor, han sett på sina gesällvandringar. Kronprinsens påpekande styrker yttermera antagandet, att mästaren med två blomstjälkar haft sin verksamhet i Uppsala. Skulle så vara fallet, utgöra hans arbeten en märklig förbindelse mellan 1500-talets och det senare 1600-talets uppsaliensiska silversmide, ett vittnesbörd om att silverhantverket i Uppsala hela 1600-talet uppehöll traditionerna från äldre tid.

Karakteristiskt nog återvänder något av den tunga formgivning som den Bielkeska kannan har i senare vinkannor, som kunna tillföras Uppsala eller äro gjorda här, t. ex. i den nämnda vinkannen från Dalby (bild 1) och t. o. m. i Österlövsta vinkanna från 1708, gjord av Erik Löfman i Uppsala.

På 1660-talet uppdyka flere till namnet okända mästare,

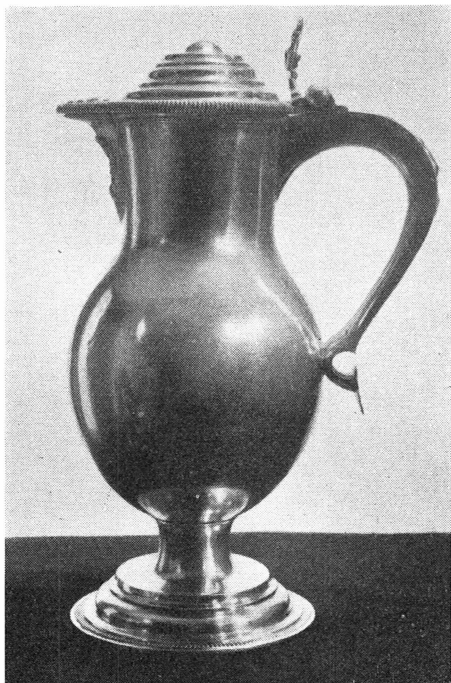

Bild 3. BENGT COLLINS vinkanna för Skepptuna kyrka 1723, som ger anledning till omdatering av de tidiga 1700-talspjäserna från Uppsala.

som stämpla med riksäpplet. Dit hör mästaren med monogrammet SA (Upmark n:r 5664), som förut varit känd genom en oblatask med lock i drivet arbete, från Vallentuna kyrka, daterad 1664. En till silverutställningen inkommen vinkanna från Ålands kyrka, som enligt inskriptionen förr tillhört Skogstibble (stämplad monogr. SA och riksäpplet) är ett långt elegantare arbete än oblatasken, både genom sin spänstiga, efter det lilla formatet väl avpassade form och sin sparsamma men vackra dekor. Vid sidan av denna pjäs framstår oblatasken närmast som ett gesällarbete.

Omkring 1680 verkade även en mästare med monogrammet CRM. Han har gjort kalk och patén till sockenbudstyget i Knutby; hans stämpel återfinnes också på foten till den stora kalken i Faringe. En Claes Reyman (»Clas guldsmed») var

Bild 4. Dryckeskanna av CARL LEMON 1728. H. M. Konungens samling.

mästare och rådman i Uppsala 1690—1695; hans änka omtalas 1696. Går man till kyrkans arkiv finnes i räkenskaperna för 1683 följande uppgift: »Låtit omgiöra soknebådstyget emot lika vikt, i arbete och förgyllning...» Att vi i Uppsala denna tid haft två mästare med initialerna CRM är naturligtvis inte sannolikt. Claes Reyman måste därför antas ha verkat före 1790. Patenen i Knutby har i botten ett förgyllt fält med graverat likarmat kors, vars ändar utlöpa i bladflikar.

På 1660-talet verkade den mästare med monogrammet PHS (Upmark n:r 5666) som gjort vinkannen från Harbo med sitt handtag i form av en kvinnofigur. På utställningen av äldre kyrklig konst i Uppsala 1918 bestämdes den till »1600-talets slut». Emellertid visar det sig i kyrkeräkenskaperna att den inköpts 1662.

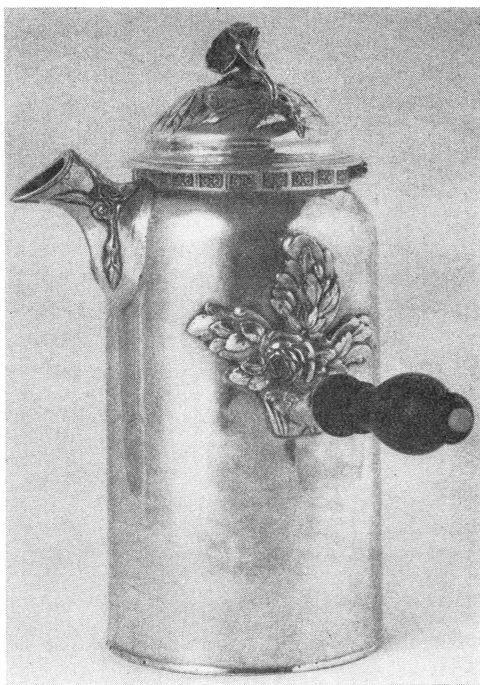

Bild 5. Kaffekanna av CARL FAHLBERG 1757. Överintendenten Eric Wettergrens samling.

Den profana dryckeskanna, som Olof Verelius skänkte till Uppsala hospitalskyrka 1677, är stämplad med riksäpplet samt en mästarstämpel P med en prick över. Upmark tillskriver den, dock med frågetecken, Ivar Pallin, mästare 1710—1712, vilket ju är omöjligt. Förmodligen är den tillverkad av den Johan Pedersson, som omnämnes i korthet — med anledning av hustruns död — 1655.

Verelii kanna och oblatasken från Dalby ha samma säkra, eleganta teckning i gravyren. En kanna av samma typ som Verelii kanna, arbetad på samma vackra sätt, är den av E. Markström 1853 reparerade och då med näbb försedda dryckeskanna, som Funbo kyrka äger.

Ett antal andra 1600-talsarbeten, som förlorat sina stämplor — troligen genom äldre tiders våldsamma rengöringsmeto-

Bild 6. CARL FAHLBERGS praktfulla soppterrin från 1768. Nordiska museet.

der — skulle man på stilistiska och andra grunder vilja tillskriva uppsalamästare. Dit hör en kalk från hospitalskyrkan, skänkt av Erich Hansson Brander och Anthoni Trotzigh 1670, Östuna kyrkas kalk med Svinhufvuds vapen, Rasbokalken, skänkt av samma Margareta Ulfsparre och hennes make som skänkte altare och predikstol till kyrkan 1649, m. fl.

Ser man nu på stilen och den konstnärliga halten i denna produktion blir intrycket, som man kan vänta, blandat. Kalkarna ha en ganska urmodig karaktär och återupprepa envist den medeltida typen med sexpassform, utsprång på noden med bokstäverna i namnet Jesus samt i huvudsak graverad dekor. Modernare äro profanpjäserna och oblatasken från Dalby — som kanske också egentligen är en profanpjäs. Den

Bild 7. Bägare av CARL FAHLBERG 1788 med gustaviansk gravyr. Fröken Emma Ljungberg, Uppsala.

graverade dekoren på pjäserna är säkrare gjord än den drivna. Men genomsnittsnivån är hög — som man kan vänta av en stad av Uppsalas storlek och läge. Tydligen har man också avsättning ganska långt utom staden, när pjäser kunnat hamna så nära Stockholm som Vallentuna: här tjänstgjorde kanske i Uppsala utbildade teologer som förmedlare.

De årsbokstavsserier som Upmark gjort upp för uppsaliensiska 1700-talsarbeten fram till 1759 — då den hela landet gällande stämplingen börjar — måste synbarligen göras om. Upmark har tydligen haft som hållpunkt oblatskrinet från

Österlöfsta, skänkt av De Geer 1735. De Geer har emellertid skänkt ett några år gammalt skrin, ty en av Bengt Collin tillverkad vinkanna för Skepptuna (bild 3) som enligt Upmark skulle vara tillverkad 1731 är överlämnad 1723. Vi få alltså göra om stämpelserierna för uppsalapjäser under 1700-talets förra hälft på t. v. följande sätt. Antikva kapitalserien börjar med A 1699 och slutar med Z 1722. Kapitalserien i skrivstil börjar med *A* 1723 och slutar med *Z* 1746.

Upmark antar, att man därefter ånyo börjat med kapitaler i antikva. Emellertid synes det troligare, bl. a. genom Fahlbergs stämplrar, att man knutit an vid den då i Stockholm gällande serien i fraktur gemena och alltså börjat med l 1747 och slutat med r 1758. Två av Fahlbergs tidiga rokokopjäser bl. a. överintendenten Wettergrens kaffekanna, har litet w. Den skulle sålunda vara tillverkad 1757, vilket förefaller mycket sannolikt: Fahlberg har lärt känna rokokodekorationen, men icke rokokokannans svängda form (bild 5).

Från och med året 1700 blir det lättare att följa de uppsaliensiska guldsmedernas arbete. De arbeta till att börja med främst för kyrkor och ståndspersoner. Bägarna, som senare i stor utsträckning skulle säljas till förmögna bönder, äro under 1700-talets förra hälft och även ibland senare tillverkade för adelsmän eller borgare. Stilen i dessa bägar är ganska stram: foten är ofta veckad, sidorna äro raka eller mycket svagt inböjda och dekorationen består ofta av stämpelbårder.

BENGT COLLIN är den första av Uppsalas »stora» 1700-talsmästare, verksam 1700—1755. Han har gjort bl. a. kalkar i Björklinge (1729; i det följande äro alla pjäser omdaterade efter de nya serierna) och Enåker (1724). Särskilt den sista är ett mästerverk i stramt karolinsk stil med den 8-kantiga fotens säkert uppbyggda profilering, den sammantryckt klotformade noden med sitt reffelband, som gör att kalken ligger säkert i handen, den fint tecknade men sparsamt anbragta gravyren i regencestil och cuppan med sin avslutande sick-sacklinje i gravyr — ett utomordentligt vackert och tidstypiskt arbete. Collin har också synbarligen kunder i en ganska vid

Bild 8. Arbeten av ERIK LEMON. Längst t. h. i mittraden oblatask för Börstils kyrka 1787. Längst t. v. bägare 1764. Professor Olof Östergren, Uppsala.

omkrets kring Uppsala: han är representerad bl. a. i Godegårds kyrka (Östergötl.) och Sunnersbergs kyrka (Vgtl.).

CARL LEMON var mästare 1729—1786, men stämplade med eget namn redan då han förestod verkstaden hos Erik Löfmans änka, däremot icke efter 1770. Lemon var liksom Collin anlitad av kyrkor både inom och utom Uppland. Hans vackraste kyrkliga arbete är kanske vinkannen för Heds kyrka i Västmanland 1729, en päronformad kanna på hög fot, veckad uppifrån och ned och försedd med tre fint tecknade och vackert ciselerade hårder av bandornamentik på kannan och en liknande på locket. Ornamentiken i fråga går igen också på hans främsta kända profanarbete, en dryckeskanna i H. M. Konungens samling (1728, bild 4), där locket kransas av driven bandornamentik. Hans arbeten stå ingalunda efter

många stockholmsmästares denna tid. Han arbetar tydligen icke för bondekunder, ehuru han tillverkat många bågare.

CARL FAHLBERG är den tredje av de mera förnämliga 1700-talsmästarna i Uppsala. Han är verksam åren 1755—1793, och med honom gör rokokostilen sitt intåg i det uppsaliensiska silversmidet. Om hans egendomliga cylindriska rokokokanna är ovan talat. Senare tillägnar han sig helt stilens mjuka linjer och lekfullt placerade naturalistiska dekor, såsom i Nordiska museets terrin (1768, bild 6; en likadan terrin finnes hos en samlare i Stockholm). Han följer väl modets skiftningar, och fröken Emma Ljungbergs bågare (1788), gjord för en prästman Tranæus, visar en stram gustaviansk dekor (bild 7).

Fahlbergs profana arbeten ha tydligtvis i regel utförts för förmögna borgares räkning; man hittar inga adliga ägarstämplar eller monogram på dem. Den ekonomiska tyngdpunkten i samhället har nu börjat förskjutas. Samtidigt är Fahlberg den förste som upptäcker och arbetar för en kundkrets, som för silversmederna i Uppsala snart skulle bli alltmer betydelsefull: bönderna. Han har huvudsakligen gjort smärre bondebågare — några stora kunder voro inte bönderna ännu. Men att han smidigt förstår att tillmötesgå denna kundkrets' önskemål visar med all önskvärd tydlighet Uplandsmuseets stora förläggarsked, publicerad i UPPLAND 1942. Gravyren har här en helt annan och rustikare karaktär än på de samtida bågarna och är säkerligen utförd av någon gesäll.

Fahlberg har ganska flitigt arbetat för kyrkorna i Uppland. Hans mjuka och eleganta rokokostil kommer emellertid ej till sin rätt i dopskålar (Björklinge 1785), oblataskar (Rasbo 1776 m. fl.) och kalkar till sockenbudstyg (Åkerby 1771 m. fl.). Han saknar också kan man säga känsla för den sakrala stilen. På 1780-talet gör han för domkyrkan och en rad upplandskyrkor vinkannor i barockstil med gustaviansk dekor, på vilka han placerar krucifixet som tumgrepp.

Med Carl Lemons son ERIK LEMON (mästare 1762—1800) börjar den stora produktionen av bondebågare. Från hans verkstad ha utgått endast ett fåtal kyrkliga arbeten. Oblat-

Bild 9. Gravyr på bägare av MATHIAS FORSWALL 1776. Professor John Naeslund, Uppsala.

asken från Börstil 1787 (bild 8) är en ganska besynnerlig pjäs av dopfuntsliknande form, krönt av ett högt lock i form av en stympad kon med insvängda sidor, ornerad med pärlstavar och med Agnus Dei på lockets topp.

Bägarna, som nu ha svagt insvängda sidor och högre, buktig fot, äro tydligt anlagda på att tillfredsställa bondesmak. Dekorationen är rik och svassande, samtidigt starkt förenklad, och den återgriper ofta på barockens stil, ehuru den i stort sett bygger på rokokon. Professor Olof Östergrens tunga bägare är nedtill prydd med tre gjutna och pålödda bevingade kerubhuvuden (bild 8, i förgrunden t. v.), och gravyren får ofta en karaktär som erinrar om 1600-talets broskornamentik, krumböjda flikar, som arabeskartat fylla ytorna (bild 8, andra bägaren fr. v.). Även bandornamentiken återupptas ibland. Liksom brännvinsflaskorna av glas dekoreras bägarna med Gustav III:s namnchiffer.

Andra samtida silversmeder arbetade för samma publik. Gravyrens stil skiftar avsevärt på dessa pjäser. Man kan ta som kontraster professor John Næslunds bågare av Matthias Forswall 1776 och syssloman K. J. Sundbergs bågare av Anders Löfbom 1766. Den förstnämnda bågaren (bild 9) har en om Fahlberg erinrande, lätt, elegant och mjuk rokokogravyr, den sistnämnda (bild 10) har en otroligt rustik stil i bonderenässans med vaser och slingor, som faktiskt föregriper dalmålarnas stil flera decennier senare.

Den kinesiska blomsterstilen, som inkom i vårt land med den ostasiatiska handeln, kom att betyda mycket för det svenska allmogemåleriet. Men i sin sirliga kinesiska form passade dekorationen icke svensk smak. På Rörstrands tallrikar kan man se hur blomsterstilen får en alltmera förenklad, bred och dekorerande karaktär, och samma utveckling kan man följa på brudkistornas målade fasader. I själva verket kan man ana »kurbitsstilen» redan på Rörstrands tallrikar och i bondebägarnas dekor kan man följa hela övergången från lekande behag till bred dekorativitet.

Med OLOF YTTRÆUS, född 1748 i Yttre i Tierp, verksam 1775—1810, få vi åter en mästare, som arbetar för borgerlig publik, samtidigt som han producerar typiska bondebägare. Han har även gjort kyrkliga pjäser, som ha en tung och stel, men onekligen dekorativ karaktär — såsom kalken från Gryta 1788, dekorerad med löpande hund och pärlstavar på punsad grund. Men största uppmärksamheten tilldrar sig hans produktion för borgarkunder i stram gustaviansk stil: kaffekannor, ljusstakar, sockerskrin och strösockerskålar (bild 11). Att han samtidigt varit klart medveten om vad allmogepubliken fordrade, därom vittnar förutom hans bågare den ståtliga, av två rader löv, bandrosetter och buketter prydda brudkronan för Skuttunge 1788 — en krona för granna bondbrudar! Yttræus tycks ha uppnått en mycket god ekonomisk ställning; de målade inredningarna från hans hem i Uppsala (publicerade i UPPLAND 1940) höra till Uplandsmuseets vackraste fynd av gustavianska inredningar.

Bild 10. Bägare av ANDERS LÖFBOM 1766. Syssloman K. J. Sundberg, Uppsala.

Ytträus' samtide, ERIK ERNANDER (mästare 1776—1809), hade samma breda publik. För Lunda kyrka tillverkar han 1789 en stor dopskål av oval form på hög fot. Den är på sidorna prydd med pålödda gjutna medaljonger, framställande en harpspelande kvinna i grekisk dräkt. De sistnämnda äro säkerligen inköpta — från och med nu händer det ibland att silversmederna i Uppsala inköpa dekorativa detaljer som framställt i massproduktion: det är början till hantverksarbetets förfall. För borgerlig publik gör han kaffekannor, chokladkannor, sockerskålar m. m. i gustaviansk stil. Många av dessa

Bild 11. Arbeten för borgerlig publik av OLOF YTTRAEUS, ljusstakar, sockerskrin, strösockerskålar m. m.

pjäser ha dock som inskriptionerna visa tämligen snart kommit i bondeägo: bönderna börja nu lägga ner pengar i silverpjäser. Hans produktion av bondebägare är långt större än Yttræus' och han har tydligen måst anlita alla krafter på sin verkstad för att effektuera beställningarna: gravyren blir starkt förenklad och ofta snedteknad, och hans rokokokartuscher kunna ibland likna en rad upphängda korvar. Men de senare bägarna ha en obestridlig elegans i gravyren, såsom notarien D. Tivells bägare 1809 (bild 12) med sina säkert tecknade, dekorativa kartuscher, där både rokoko och gustaviansk stil fått lämna uppslag till en festlig och samtidigt stram dekoration. Bondekunderna börja bli mera krävande och kräsna.

Jag slutar här denna kortfattade översikt över äldre uppsaliensiskt silversmide. Avsikten med denna skildring har i första hand varit att lämna en redogörelse för de resultat som nåddes genom silverutställningen 1944, i andra hand — men viktigast — att framhålla betydelsen av att detta förnämliga uppsalahantverk ytterligare utforskas. En lappkatalog över

Bild 12. Gravyr på bägare av ERIK ERNANDER 1809. Notarie D. Tivell, Uppsala.

alla kända uppsalatillverkningar håller på att läggas upp, och i hög grad tacknämligt vore, om kyrkor och enskilda, som äga silverpjäser tillverkade i Uppsala före 1850, vilka ej voro insända till nämnda utställning, ville bidraga till klarläggandet av silverhantverkets historia här genom att insända noggranna uppgifter om sina pjäsers utseende, form, dekoration, mått och stämplar. Till slut hoppas man att Uppsala fabriks- och hantverksförening, som modigt tog risken för och arbetet med denna första inventeringsutställning, ville fullfölja sitt arbete genom att anordna ett par tidsbegränsade, fyligare utställningar, den första omfattande silverhantverk före 1750, den andra tidsperioden 1750—1810 och den tredje 1810—1850.